

МАНДЗЮК О. А.,
кандидат юридичних наук,
голова Інституту стратегічних ініціатив
(Глобальна організація
союзницького лідерства)

УДК 342.9

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Стаття присвячена методологічним засадам дослідження аналітичної діяльності у сфері інформаційного права. Представлений авторський підхід до розуміння поняття «методологія аналітики». Проаналізовані погляди провідних вітчизняних теоретиків права щодо загальнонаукової методології у сфері права. Охарактеризовано три основних аспекти методології: методологія правового регулювання, методологія діяльності, методологія аналітики. Підкреслено, що аналітика як суперскладний мультисистемний феномен акумулює в собі: гносеологію як теорію пізнання, специфіку чуттєвого та раціонального пізнання й епістемологію як вчення про критерії істинності пізнання, онтологію як вчення про буття, його форми, критерії, розуміння прогресу, системну організацію універсуму, вчення про ноосферу, просторово-часовий континуум, феноменологію як вчення про свідомість, взаємозв'язок ідеального і матеріального, деонтологію як вчення про професійний обов'язок, наукову етику, яка має вихід на коєволюційні стратегії органічного поєднання здобутків науково-технічного прогресу зі збереженням біосфери, від чого залежить існування усього живого на планеті.

Ключові слова: інформація, аналітика, методологія, правове регулювання, методологія аналітики, методологічна платформа здійснення аналізу.

Стаття посвящена методологическим основам исследования аналитической деятельности в сфере информационного права. Представлен авторский подход к пониманию понятия «методология аналитики». Проанализированы взгляды ведущих отечественных теоретиков права на общенаучной методологии в области права. Охарактеризованы три основных аспекта методологии: методология правового регулирования, методология деятельности, методология аналитики. Подчеркнуто, что аналитика, как суперсложный мультисистемный феномен, аккумулирует в себе: гносеологию как теорию познания, специфику чувственного и рационального познания и эпистемологию как учение о критериях истинности познания, онтологию как учение о бытии, его формы, критерии, понимание прогресса, системную организацию универсума, учение о ноосфере, пространственно-временной континуум, феноменологию как учение о сознании, взаимосвязь идеального и материального, деонтологию как учение о профессиональном долге, научную этику, которая имеет выход на коэволюционные стратегии органического сочетания достижений научно-технического прогресса с сохранением биосферы, от чего зависит существование всего живого на планете.

Ключевые слова: информация, аналитика, методология, правовое регулирование, методология аналитики, методологическая платформа осуществления анализа.

The article is devoted to the methodological principles of research of analytical activity in the field of information law. Presented author's approach to understanding the concept of methodology of analytics. The views of leading domestic theorists on the general scientific methodology in the field of law are analyzed. Three main aspects of the methodology are described: methodology of legal regulation, methodology of activity, methodology of analytics. It was emphasized that analytics as a super-complex multi-system phenomenon accumulates gnoseology as a theory of knowledge, specificity of sensory and rational cognition, and epistemology as a doctrine of the criteria for the truth of knowledge, ontology as a doctrine of being, its forms, criteria, understanding of progress, the systematic organization of the universe, the doctrine of the noosphere, the space-time continuum, phenomenology as a doctrine of consciousness, the relationship of ideal and material, deontology as a doctrine of professional duty, scientific ethics, which has access to co-evolutionary strategies of the organic combination of the achievements of scientific and technological progress with the preservation of the biosphere, which determines the existence of all living things on the planet.

Key words: *information, analytics, methodology, legal regulation, methodology of analytics, methodological platform of analysis.*

Вступ. Методологія була і залишається фундаментом у пізнанні світу, теоретичному осмисленні його явищ, розумінні стратегічних цілей і векторів подальшого руху. Складність наукової методології полягає в тому, що вона за своєю структурою може бути представлена трьома основними ярусами: 1) загальнофілософською методологією, провідними концепціями, що дають можливість формувати системне уявлення про усе, що оточує людину, а також уявлення про саму людину; 2) загальнонауковою методологією, що властива, наприклад, певній галузі права; 3) спеціальною науковою методологією, що концентрує в собі розуміння на цьому етапі усіх накопичених знань у конкретній науці і дає змогу прогнозувати подальший розвиток теорії і практики.

Розвиток загальнонаукової філософії відбувається у русі від схоластики і формальної логіки до витребуваних нині течій, таких як синергетика, герменевтика, конструктивізм, компаративістика, структурогенетика, системогенетика, аналітичний позитивізм. Це означає, що будь-який дослідник, насамперед, має визначитися з тією «науковою ідеологією», тією парадигмою, в межах якої він збирається працювати.

Окремі аспекти правового регулювання аналітичної діяльності стали об'єктом наукового дослідження таких вчених, як С. Алексєєв, Ф. Брецько, В. Горшенєв, О. Зайчук, В. Копейчиков, М. Костицький, С. Лисенков, Ю. Максименко, М. Марченко, Н. Оніщенко, П. Рабінович та ін.

На рівні інформаційно-правових відносин окремі аспекти проблеми методологічних засад дослідження аналітичної діяльності у сфері інформаційного права відображені у працях С. Бамбізова, В. Баскакова, В. Варенка, М. Дімчогло, І. Діордіци, В. Залізняка, Є. Збінського, В. Кір'ян, Б. Кормича, П. Матвієнко, О. Кохановської, В. Ліпкана, О. Логінова, О. Мандзюка, А. Марущака, В. Політила, Л. Рудник, О. Стоєцького, І. Сопілко, К. Татарникової, В. Цимбалюка, К. Череповського та ін.

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати погляди провідних вітчизняних теоретиків права щодо загальнонаукової методології у сфері права та охарактеризувати три основних аспекти методології: методологію правового регулювання, методологію діяльності, методологію аналітики.

Результати дослідження. В основі загальнофілософської методології важливе місце посідає теорія пізнання. Для нас вона має особливе значення, бо дає можливість встановити вихідні концепції дослідження обраної теми, а по-друге, саме на пізнанні ґрунтується об'єкт нашого вивчення – аналітична діяльність. Тож, за спостереженням В. Курбатова, перш, ніж науково пізнавати, «необхідно дослідити можливості самих пізнавальних інструментів людського пізнання як можливостей Розуму» [1, с. 73].

Не менш важливою, ніж загальнофілософська методологія, є методологія загальнонаукова, зокрема методологія права.

Позицію філософів щодо загальнонаукової методології у сфері права акумулює М. Костицький: «Методологія в праві – це і сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, які застосовуються у кожній юридичній науці, це і область знання, яка вивчає засоби, передумови і принципи організації пізнавальної і практичної діяльності. Останньою виступає філософія права, яка дедалі більше бере на себе методологічну функцію» [2, с. 83–84].

Одна з позицій теоретиків права, яка визнається багатьма науковцями, сформульована С. Гусаревим та О. Тихомировим: «Методологія юридичної науки не зводиться тільки до сукупності наукових методів пізнання правової дійсності і побудови наукових знань, а є складним і багатоплановим утворенням, що охоплює: світоглядні, філософські, теоретичні та наукознавчі засади; проблеми структури юридичного наукового знання взагалі і в особливості його теорій і концепцій; тенденції виникнення, функціонування і зміни наукового знання, а також його класифікації, типологізації, понятійний апарат і наукова мова; структура і склад підходу та інших наукових методів, що застосовуються; формалізовані методики і процедури конкретних досліджень» [3, с. 66–67; 4, с. 248–249]. Тож, без чіткого усвідомлення методологічних засад не можна чітко уявити внутрішні механізми і логіку тих процесів і явищ, які досліджуються або які намагаються втілити в життя (як це буває у практиці законотворення й правозастосування).

З урахуванням обраної теми дослідження, як нам здається, доцільно стисло охарактеризувати три важливих аспекти: 1) методологія правового регулювання; 2) методологія діяльності; 3) методологія аналітики. Зупинимось на кожному з цих аспектів.

Методологія правового регулювання. В основі праворозуміння певної правової системи знаходиться концептуальне бачення взаємин держави й окремих осіб (як фізичних, так і юридичних). Положення суб'єктів правовідносин щодо одне одного, опосередковане правами й обов'язками, характеризує метод правового регулювання. У науці заведено виділяти два таких положення: координацію (рівність) і субординацію (підпорядкування). Владний характер держави детермінує засоби впливу на поведінку, підтримуючи правомірну і караючи неправомірну. Чинниками, що впливають на методи правового регулювання, виступають сила і авторитет держави, політичний режим, домінуюча ідеологія тощо.

За багатовікову історію існування нашої держави закріпився пріоритет імперативних методів правового регулювання. Це було зумовлено самою методологією права, що склалася в результаті імперського, а потім і тоталітарного режимів.

Так, понад сто років тому відомий юрист Г. Шершеневич писав: «Будь-яка норма права – це наказ<...>Ми називаємо правовими лише ті норми, слідування яким приписано погрозою, що йде від держави» [5, с. 208]. Хоч це й дивно, за цей час мало що змінилося.

Говорячи про осмислення проблем правового регулювання, академік М. Костицький влучно зазначає: «У сьогоденній українській правовій науці і практиці застосування законів ще залишається старий, консервативний, а часом *рудиментний підхід* до методологічних проблем, коли мова йде не про методологію, а про «метод правового регулювання», під яким розуміють сукупність прийомів і способів регламентації суспільних відносин, впливу на людську поведінку. Поряд із предметом правового регулювання, що визначає, які відносини підлягають врегулюванню, метод визначає *характер* цього врегулювання. Тобто юристів-практиків, та й деяких теоретиків, не цікавить методологія як світогляд та інструментарій пізнання, а лише те, як «внормувати» суспільні відносини, «опутати» їх нормами закону чи підзаконних актів» [2, с. 84].

Така концепція більше тяжіє до диспозитивного методу, який передбачає взаємну відповідальність сторін, регулювання відносин за допомогою дозволів. Диспозитивні норми, по суті, є інформативними. Вони повідомляють суб'єктові права, що він може вчиняти ті дії, які не передбачені законом, тобто окреслювати можливу правомірну поведінку. Діє доволі відома формула: «Дозволено те, що не заборонено».

Для сфери інформаційних відносин подібна практика є дуже важливою, оскільки через множинність ситуацій, стрімку зміну інформаційних потоків майже неможливо охопи-

ти усі випадки і моделі поведінки суб'єктів. Імперативність застосовується тоді, коли виникає необхідність встановлення обмежень. Прикладом може слугувати доступ до інформації, що містить таємницю, де справді в інтересах держави необхідний чіткий імператив.

Розглянуті теоретико-правові положення функціонують у межах традиційної методології права. Разом із тим, за спостереженнями науковців, «соціальною філософією заперечується можливість автоматичної законослухняності у суспільстві, філософами підкреслюється, що досягнення задовільного ступеню дієвості юридичних установлень складає одну з тих проблем, над розв'язанням якої робота має проводитися постійно» [6, с. 36].

Тож, якщо розгорнути ракурс у бік методології синергетики як однієї з тих методологій, що ми до цього перелічували, то питання правового регулювання виглядатимуть дещо інакше. З позицій вчення про системи, які здатні самоорганізовуватися, ідеальне регулювання полягає в тому, щоб обрати такий засіб впливу на систему, який визволив би внутрішні механізми та стимулював розвиток системи у необхідному напрямі. Методологія синергетики є більш гнучкою. Вона припускає, що право – не єдиний чинник, який формує свідомість і поведінку людей. У сучасних умовах право конкурує з поширеними уявленнями про життєві стандарти і цінності, політичними і культурними/субкультурними ідеями та ідеалами, модою тощо. У такий спосіб, згідно з методологією синергетики, законодавець має оволодіти багатofакторним аналізом, навчитися запускати ті механізми, які призведуть до бажаних параметрів правопорядку або, навпаки, послаблять небажані. Синергетика ґрунтується на нелінійній динаміці процесів, врахуванні критичних точок розвитку, що, у свою чергу, має спиратися у правотворчій і правозастосовчій діяльності на багатоваріантне юридичне прогнозування, розробки альтернативних концепцій із різними алгоритмами правового регулювання залежно від домінування тих чи інших чинників. Такі алгоритми мають створюватися по моделях стабільної і кризової ситуації водночас, причому останні можуть передбачати варіанти посилення чи послаблення кризи, запуск заходів превентивного характеру тощо.

Методологія синергетики у правовому регулюванні спирається на обізнаність у знанні і розумінні потреб людей, їх бажань і мотивів поведінки, розуміння засобів згуртування, кооперації, розгортання партнерських відносин, посилення соціальних зв'язків. Вона включає у правову орбіту повний діапазон відомостей, які раніше ніколи не асоціювалися із правом.

На прикладі методології синергетики ми продемонстрували можливий варіант трансформації механізму правового регулювання. З урахуванням теми нашого дослідження цінність такої концепції полягає у тісному переплетінні правового регулювання із аналітичною діяльністю. Ухвалення певних законів і підзаконних актів стає неможливим без глибинного факторного, компонентного, соціологічного аналізу, без юридичного прогнозування. З іншого боку, закони і підзаконні акти спричинятимуть оптимальну динаміку розвитку інформаційних відносин, зможуть ефективно регламентувати саму аналітичну діяльність. У такому разі правове регулювання й аналітична діяльність виступають як дві інтегральні, нерозривно пов'язані системи. Вбачаємо в цьому великий потенціал.

Методологія діяльності. Традиційно під час розгляду питань методології діяльності вчені спираються на теорію діяльності. В основі цієї концепції лежать ідеї, розроблені С. Рубинштейном [7] і О. Леонтьєвим [8].

Якщо стисло сформулювати сутність цієї теорії, то С. Рубинштейн виділяв тріаду «рух – дія – діяльність». У кожній дії, так само як і діяльності, за переконанням науковця, є ціль і мотив. Різниця полягає в тому, що в діяльності цілі й мотиви набувають узагальненого значення. Дія конкретизується через окремі дії або операції, склад і послідовність яких визначаються планом (говорячи сучасною мовою, алгоритмом). Діяльність же трактується як базова категорія людського буття.

Творчо розвиваючи погляди С. Рубинштейна, О. Леонтьєв відмовляється від поняття «рух» і вибудовує дворядову структуру: діяльність – дія – операція і мотив – ціль – умова. У цьому процесі вчений виділив два моменти, пов'язані між собою: 1) інструментальна структура діяльності людини; 2) її включення до системи взаємовідносин з іншими людьми. Теорія діяльності набула доволі універсального характеру, бо давала змогу логічно рекон-

струювати причинно-наслідкові зв'язки у поведінці індивідів, достатньо легко екстраполювалася в екстрапсихологічні, суміжні теорії.

Безумовно, у нашому переказі теорія діяльності виглядає дещо схематизованою і занадто спрощеною, проте головним завданням на цьому етапі ми вбачали представити сутність концепції, яка поширилась як методологічна основа трактування діяльності, поведінки в більшості соціально-гуманітарних наук. Наприклад, у правничих дослідженнях методологія, що ґрунтується на теорії діяльності, розглядається як пояснювальний принцип, парадигма, теоретична модель та метод наукових досліджень [9].

Проте, починаючи з кінця 70-х рр. минулого століття, попервах доволі боязко, а дедалі гучніше стали висловлюватися сумніви щодо універсальності цієї теорії. О. Асмолов зауважував: «Між основними принципами загальнопсихологічної теорії діяльності й багатим емпіричним матеріалом, отриманим під час спірання на цю теорію, виник суттєвий розрив. Внаслідок цього теорія діяльності, що породжена запитами практики, починає сприйматися як «чиста» теорія, відірвана від практики» [10, с. 118]. З тих часів цей розрив ще більше став помітним, особливо з урахуванням переходу до постіндустріального суспільства, яке зміщує акценти від звичної трудової діяльності у виробничій чи аграрній сфері в бік інтелектуальної праці. О. Коптелов влучно зазначив: «Загальні ідеї діяльнісного підходу під час проведення спеціальних процедурних досліджень все частіше виступають в якості своїх теоретичних декорацій» [11, с. 7].

З огляду на вищезазначене, під час розкриття сутності методології діяльності ми не станемо йти традиційним шляхом і екстраполювати цю теорію на аналітичну діяльність. Нам більше імпонує системний підхід, за якого цілісне системне розуміння діяльності може бути представлено як своєрідна модель, де як компоненти виступають: *система, середовище, суб'єкт, об'єкт, засоби, процес, умови, результат*.

Взаємопов'язаність усіх компонентів діяльності зосереджується у системі. У свою чергу, ця система перебуває у взаємодії з іншими системами (наприклад, аналітична діяльність – з управлінською). Призначення аналітичної діяльності як системи слугує накопиченню, систематизації, трансформації відомостей, генеруванню нових знань, тоді як управлінська діяльність має на меті регулювання процесів у межах певного соціуму. Здійснення такого регулювання, не спираючись на аналітичне забезпечення, набуває хаотичності, безсистемності, неупорядкованості.

Тож системи активно інтегруються, слугують своєрідним *середовищем*, в якому функціонує кожна конкретна система іншого рівня.

При цьому *суб'єкт* виступає джерелом будь-якої діяльності. У проекції на досліджувану нами тематику суб'єкти аналітичної діяльності можуть бути представлені як фізичними, так і юридичними особами, громадськими організаціями тощо. У такий спосіб діяльність індивідуального суб'єкта детермінується цільовими установками й умовами діяльності колективного суб'єкта. У свою чергу, суб'єкти підпорядковуються, з одного боку, правовим нормам і стандартам, які регламентують їхню діяльність, з іншого – безпосередній управлінській практиці, що може здійснюватися у зовнішньому контурі (органи державної влади, місцевого самоврядування чи в умовах діяльності комерційних структур – замовники) і внутрішньому контурі (безпосереднє керівництво суб'єктами аналітичної діяльності з боку їх начальства).

Спрямованість діяльності зосереджена на *об'єкті* пізнання, або об'єкті перетворення. Для аналітичної діяльності об'єктом виступає первинна інформація, відомості, дані, які, згідно з визначеними цілями, необхідно певним чином трансформувати шляхом упорядкування, систематизації, категоризації, компресії, декомпозиції текстів чи, навпаки, їх аналітичного тлумачення. Внаслідок цього в умовах аналітичної діяльності об'єкт виступає не чимось статичним, а являє собою динамічну єдність властивостей, що з'являються внаслідок інтелектуально-творчого перетворення інформації.

Для здійснення діяльності необхідні *засоби*, знаряддя праці, які суб'єкт використовує для впливу на об'єкт. В аналітичній діяльності такими знаряддями виступають інформацій-

но-комунікативні технології, програмні продукти, які надають можливість використовувати інформаційно-пошукові системи, програми аналітичної обробки тощо. До засобів праці в аналітичній діяльності ми відносимо й застосовувані методи, прийоми, вибір яких залежить від рівня компетентності аналітика, його індивідуального стилю роботи, а також від загальної стратегії, розподілу обов'язків в умовах колективної праці.

Будь-яка діяльність передбачає послідовне виконання певних операцій, які, реалізуючись у просторі і в часі, створюють *процес*. Цей процес відбувається у певних *умовах*, які детермінують специфіку усіх компонентів (середовища, засобів, результату). Уся діяльність набуває сенсу лише тоді, коли вона спрямована на *результат*. Результатом в аналітичній діяльності можуть виступати як кінцеві продукти (аналітичні огляди, звіти, рекомендації, прогнози і т. ін.), так і проміжні продукти, які потребують дотримання певного стану чи постійного оновлення (ведення, підтримка й внесення змін до інформаційних ресурсів, банків і баз даних, модернізація програмних продуктів, удосконалення методик і алгоритмів здійснення аналізу тощо).

Варто враховувати й те, що в основі будь-якої діяльності перебуває потреба: потреба розв'язання проблем, потреба інтерпретації фактів дійсності, потреба самореалізації, потреба матеріального заохочення, потреба перетворення світу тощо. Потреба може модифікуватися у мотиви, бажання, потяги, інтереси, запити, цінності, орієнтації, цілі, програми тощо. У структурі діяльності потреба як мотиваційна сила («я хочу») корелюється з усвідомленою самооцінкою («я можу»). Реальна оцінка того, що може людина, виникає на підставі поєднання знань і вмінь, які зрештою створюють компетенції, надають можливість автономного й відповідального здійснення самої діяльності або окремих її складових елементів.

Тісний взаємозв'язок потреб і здатностей є ілюстрацією діалектичного взаємозв'язку: потреба, будучи суперечливою у своїй основі, слугує своєрідним двигуном, але без суб'єкта діяльності і його здатностей/спроможностей (інтелектуальних, інструментальних, операціональних, ресурсних) потреби не існує. Потреба і здатності у своєму поєднанні створюють ті творчі сили, без яких будь-яка діяльність, а особливо аналітична, неможлива.

Отже, беручи за основу дослідження аналітичної діяльності методологію системного підходу, ми чітко визначаємо логіку та структуру вивчення проблеми, її викладу в тексті монографії з урахуванням сутнісної та системоутворювальної властивості самої діяльності.

Методологія аналітики. Аналітика як суперскладний мультисистемний феномен акумулює в собі: *гносеологію* як теорію пізнання, специфіку чуттєвого та раціонального пізнання і *епістемологію* як вчення про критерії істинності пізнання, *онтологію* як вчення про буття, його форми, критерії, розуміння прогресу, системну організацію універсуму, вчення про ноосферу, просторово-часовий континуум, *феноменологію* як вчення про свідомість, взаємозв'язок ідеального і матеріального, *деонтологію* як вчення про професійний обов'язок, наукову етику, яка має вихід на коеволюційні стратегії органічного поєднання здобутків науково-технічного прогресу зі збереженням біосфери, від чого залежить існування усього живого на планеті.

У такий спосіб, як ми вбачаємо, аналітику як процес можна уявити через ланцюжок: «домінуюча методологічна платформа здійснення аналізу – компетенції дослідника – прирощення інформації, її пізнання – осмислення інформації – тлумачення (інтерпретація) інформації – відтворення нової інформації в аналітичному продукті».

У ряді наукових праць, присвячених опису аналітичної (інформаційно-аналітичної діяльності), розгляд починається зі збору інформації. Ми вважаємо такий підхід позбавленим наукового фундаменту, занадто поверховим. У колосальних потоках інформації необхідно мати орієнтири, своєрідні «маяки», які дають можливість осмислити загальне розуміння системності інформації, провідну методологічну концепцію, що детермінує цілі аналітики. Тож ми наполягаємо на тому, що в основі аналітичної діяльності є *домінуюча методологічна платформа здійснення аналізу*. Вона зумовлює специфіку усіх інших компонентів аналітичного процесу.

Не менш важливими є й *компетенції дослідника*, його світоглядна позиція. З одного боку, спеціальні компетенції спроможні забезпечити професійне оброблення інформації. З іншого – універсальні компетенції, які включають певний рівень методологічної обзна-

ності, систему цінностей (аксіологічний апарат), уявлення про вершини самореалізації і саморозвитку (акмеологічний апарат), суттєво впливають на якісний рівень аналітичного дослідження, його змістове і смислове наповнення.

Аналітика неможлива без *прироцнення інформації, її пізнання*. В. Бажанов зазначає: «Пізнання – це вулиця «з двостороннім рухом», яке регулюється і суб'єктом, і об'єктом, і припустимі траєкторії руху визначаються як (явними або неявними) установками суб'єкта, так і онтологією самого об'єкта» [12, с. 294–295].

Через рух від конкретного до загального, раціональність аналітичних методів і засобів створюється упорядкований простір мислення, в межах якого відбувається аналітична робота. Завдяки ній досягається ясність, долається ентропія.

У сучасних умовах теорія пізнання охоплює не тільки традиційні питання ідеальності свідомості, ідеального відображення дійсності, а й потенціал образного мислення в руслі мисленнєвої діяльності, раціональність комунікативістики, а також методологію евристики, яка може виступати як стратегія творчого пошуку в умовах невизначеності. Гносеологія в її методологічному вимірі охоплює аналіз динаміки наукової картини світу, природу підсвідомого, ідею методу як «правильного шляху».

Пізнання передбачає *осмислення інформації*, тобто не тільки і не стільки констатацію певних фактів, подій, статистики, що міститься у первинній інформації, скільки співвіднесення нової інформації з наявною парадигмою знань. Саме у цій точці відбувається перетинання знань із гносеології, онтології з оціночною системою координат на векторах дозволеного – недозволеного, конструктивного – деструктивного, бажаного – неприпустимого, а також аксіолого-семантичної моделі свідомості аналітика. Усе це зумовлює систему координат, в якій відбуватиметься *тлумачення (інтерпретація) інформації*.

У цьому плані доцільно говорити про застосування наукових засад герменевтики. Сам термін запозичений із грецької і трактується як «мистецтво тлумачення». Його походження пов'язують з античною міфологією, богом Гермесом, який приходив до людей уві сні й тлумачив волю Зевса. Філософська герменевтика розглядає в широкому сенсі буття людини як безперервний процес пізнання життя у всіх його проявах. Нині правничу герменевтику розуміють як вербально-мисленнєвий інструментарій, що дає змогу здійснювати інтерпретацію текстів у процесі аналітичної діяльності.

А. Бернюков зазначає: «З простого інструмента з витлумачення текстів нормативно-правових актів, юридична герменевтика, в сучасній своїй концепції, перетворилася на надпотужний та складний, але водночас універсальний засіб інтерпретації будь-якої духовної людської діяльності у сфері юриспруденції» [13, с. 9].

Тлумачення як правовий процес являє собою специфічну діяльність суб'єктів, у процесі якої «встановлюється смисл норми, її буквальный зміст; визначається істинна воля органу, що прийняв (видав) той чи інший нормативно-правовий акт; окреслюється призначення і ціль норми, її соціально-політична та інша природа; починається процес порівняння норми з іншими чинними нормативними актами щодо їх відповідності один одному; відбувається співставлення істинного смислу норми та її текстового висловлення» [14, с. 6–8].

Природа герменевтики є настільки складною, що її дослідження можуть стати окремим напрямом наукових розвідок із філософії права, теорії комунікації, теорії інформації, лінгвістики, семіотики та інших галузей знань. Ці дослідження дадуть можливість по-новому подивитися на цей аспект аналітичної діяльності. Одним із прикладів таких робіт виступає монографія В. Ліпкана щодо правових основ розвитку інформаційного суспільства, в якій ґрунтовно та послідовно відстоюється необхідність оновлення методологічного інструментарію [15].

Кінцевим результатом аналітики як процесу і виду діяльності виступає створення певного інформаційного продукту, в якому в результаті аналітико-синтетичної обробки матеріалів відбувається відтворення нової інформації.

Висновки. Таким чином, *методологія аналітики являє собою складну поліфункціональну систему, що включає в себе філософсько-концептуальну, психологічну, інструмен-*

тально-операціональну, інформатико-комунікативну, управлінську компоненти, органічне поєднання яких здатне забезпечити високу ефективність аналітичної діяльності.

Підсумовуючи огляд методологічних засад аналітичної діяльності у сфері інформаційних відносин, зазначимо, що виклики сьогодення потребують поступової відмови від догматично-імперативних підходів, пошуку нових шляхів реалізації намічених цілей зі спиранням на новітні концепції як загальнофілософської, так і загальнонаукової спеціальної наукової методології.

Список використаних джерел:

1. Курбатов В.М. Логика для юристов / В.И. Курбатов. – М.: Ростов на Дону: Наука-пресс, 2007. – 305 с.
2. Костицький М.В. Необхідність трансформації юридичної методології як бази розвитку правової науки та юридичної практики / М.В. Костицький // Філософські та психологічні проблеми юриспруденції: вибрані наукові праці. – Чернівці: Рута, 2008. – 560 с.
3. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): [навч. посіб.] / С.Д. Гусарев, О.Д. Тихомиров. – 4-те вид., стер. – К. : Знання, 2010. – 495 с.
4. Тихомиров А.Д. Юридическая компаративистика: философские, теоретические и методологические проблемы: [Монографія] / А.Д. Тихомиров. – К. : Знання, 2005. – 334 с.
5. Шершеневич Г.Ф. Общая теория права: литогр. / Г.Ф. Шершеневич. – М., 1912. – 308 с.
6. Лапина Т.С. Право как объект философского осмысления / Т.С. Лапина // Философия и общество. – 2013. – № 2 (70). – С. 28–46.
7. Рубинштейн С.Л. Избранные философско-психологические труды. Основы онтологии, логики, психологии. [Текст] / С. Л. Рубинштейн. – М. : Наука, 1997. – 463 с.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. [Текст] / А.Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
9. Тодика Ю.М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика: [Монографія] / Ю.М. Тодика. – Х. : Факт, 2003. – 322 с.
10. Асмолов А.Г. О некоторых перспективах исследования смысловых образований личности : [Текст] / А.Г. Асмолов // Вопросы психологии. – 1979. – № 4. – С. 23–37.
11. Коптелов А.О. Категориальный анализ теории деятельности: критический аспект : [текст] / А.О. Коптелов // Вестник НГТУ им. Р.Е. Алексеева. – Серия «Управление в социальных системах. Коммуникативные технологии». – 2012. – № 2. – С. 5–16.
12. Бажанов В.А. Книга В.И.Ленина «Материализм и эмпириокритицизм» и развитие теории познания и философии науки в XX веке / В.А. Бажанов // Русский марксизм: Георгий Валентинович Плеханов, Владимир Ильич Ульянов (Ленин). – М. : РОССПЭН, 2013. – С. 291–302.
13. Бернюков А.М. Юридична герменевтика як методологія здійснення правосуддя (філософсько-теоретичний аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / А.М. Бернюков. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. – 18 с.
14. Белякова Е. Значение толкования норм права для процесса совершенствования системы законодательства / Е. Белякова // Актуальні проблеми тлумачення і застосування юридичних норм: Збірник статей учасників міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті П.О. Недбайла (28–29 березня 2008 р.) – Л. : Юридичний факультет Львівського національного університету, 2008. – С. 6–8.
15. Ліпкан В.А. Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні : [монографія] / В.А. Ліпкан, І.М. Сопілко, В.О. Кір'ян ; за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2015. – 664 с.

